

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій

Затверджено

Науково-методична рада ДПУ,

протокол від 27.09 2023 № 1

Голова НМР Іван ШЕМЕЛИНЕЦЬ

**Робоча програма
навчальної дисципліни**

«Ризик-менеджмент у фінансовій сфері»

для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
(денної та заочної форми навчання)

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

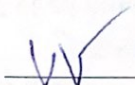
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

освітньо-професійна програма «Фінансові технології»

Статус дисципліни: обов'язкова

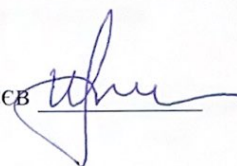
Робоча програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» складена на основі освітньо-професійної програми «Фінансові технології» другого (магістерського) рівня спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» затвердженої Вченою радою Університету 21.06 2023 року, протокол № 13.

Укладач:

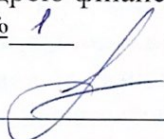
О. Пернарівський, к.е.н., доцент, доцент
кафедри фінансових ринків та технологій

Гарант освітньої програми «Фінансові технології» В. Корнєєв

Розглянуто і схвалено кафедрою фінансових ринків та технологій, протокол від «30» 08 2023 р. № 1

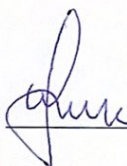
Завідувач кафедри

О. Береславська, д.е.н., професор

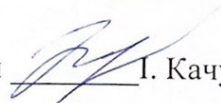
Розглянуто і схвалено Вченою радою факультету та цифрових технологій, протокол від «12» 09 2023 р. № 1

Голова вченої ради факультету
фінансів та цифрових технологій

В. Корнєєв

Завідувач навчально-методичним відділом

І. Качур, к.б.н., доцент

Реєстраційний № _____

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

	Стор.
1. Передмова	4
2. Опис навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	12
4. Критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти	18
5. Засоби діагностики результатів навчання	21
6. Форми та питання поточного та підсумкового контролю	22
7. Рекомендована література	26
8. Лист моніторингу	31

1. Передмова

Робоча програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» складена на основі освітньо-професійної програми «Фінансові технології» для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня денної та заочної форм навчання галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Мета навчальної дисципліни полягає в формуванні теоретичних і прикладних знань майбутніх фахівців у сфері фінансових технологій про комплексне управління ризиками фінансових корпорацій, методи та підходи його аналізу, вмінь та навичок щодо застосування цих знань у роботі на фінансовому ринку у режимі реального часу.

Завданням є розширення й поглиблення знань про якісні та кількісні властивості фінансових процесів з урахуванням ризику; опанування методології та методики побудови комплексної системи ризик-менеджменту фінансових установ, яка аналізує та враховує всю сукупність фінансових ризиків; вивчення низки найтипівіших прийомів аналізу, моделювання та вимірювання економічного ризику в процесі прийняття фінансових рішень, опанування відповідною сукупністю інструментів ризик-менеджменту з метою практичного використання у фінансовій сфері.

Предметом є теоретичні та практичні питання системного аналізу економічного ризику, математичні методи та моделі економічних систем, обтяжених ризиком, методологія та система інструментів, які дозволяють аналізувати, враховувати та оцінювати ризик у широкому спектрі економічних проблем.

Об'єктом дослідження навчальної дисципліни є процеси управління ризиком у фінансових системах (фінансова установа, фінансовий ринок, регіон, країна).

Навчальна дисципліна «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» тісно пов'язана з іншими дисциплінами, такими як «Грошово-кредитне регулювання», «Гроші та кредит», «Банківські операції», «Фінансовий ринок», «Інвестування» тощо.

Методи навчання:

1) Група методів за джерелом інформації і сприйняття навчальної інформації – словесні (лекція, семінари, бесіда, розповідь); наочні – (ілюстрація, демонстрація, презентація), практичні (збір інформації, її економічна обробка, розрахунки, графічно-схематичне зображення інформації).

2) Група методів за логікою передачі і сприйняття навчального матеріалу: – індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;

3) Група методів за ступенем самостійного мислення при засвоєнні знань – репродуктивні та продуктивні (дослідницькі, пошукові, частково-пошукові);

4) Група методів за ступенем управління навчальним процесом: навчання під керівництвом викладача, самостійна робота здобувача вищої освіти з навчальною та науковою літературою, текстами лекцій, підготовка до семінарських і практичних занять, виконання письмових завдань.

Форми навчання: денна і заочна.

Форма організації занять: навчальний процес здійснюється у таких формах, як класичні лекції, лекції-бесіди, лекції-консультації, тестові завдання, доповіді, презентації, усні та письмові відповіді на теоретичні запитання, ситуаційні запитання, запитання понятійного апарату, розв'язання практичних завдань, тренінги, складання конспекту із завдань, що винесені на самостійну роботу, обговорення наукових публікацій тощо.

Організація поточного контролю та підсумкового контролю знань: поточний контроль проводиться у вигляді усного та письмового опитування на семінарських заняттях, підготовки індивідуальних завдань, написання підсумкових контрольних робіт за кожним модулем. Підсумковий контроль передбачено проводити у формі диференційованого заліку.

2. Опис навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері»

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність Освітня програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	Рівень вищої освіти: другий (магістерський) рівень	Обов'язкова	
Модулів 2	Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»	Рік підготовки:	
Змістових модулів 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин 120		Семестр	
		1-й	1-й
	Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» Освітньо-професійна програма «Фінансові технології»	Лекції	
		22 год.	4 год.
		Семінарські та практичні	
		10/8год.	4 год.
		Самостійна робота	
		78 год.	110 год.
		Індивід.-консультаційна робота: 2/2 год.	
		Вид контролю: диф залік	

2.1. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Після вивчення курсу “Ризик-менеджмент у фінансовій сфері” здобувачі вищої освіти повинні володіти такими компетентностями та результатами навчання:

Компетентності	Результати навчання
ІК Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, зокрема фінансових технологій, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.	ПР 09. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ПР 11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.
ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.	ПР 12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.
ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.	

СК2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.	
СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.	
СК7. Здатність у пошуку використання та інтерпретації інформації необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.	
СК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.	
СК11. Здатність моделювати проблеми управління фінансами та їх наслідки і запропонувати можливі шляхи вирішення із використання сучасних фінансових технологій.	
СК12. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері ризик-менеджменту у фінансовій і страховій сфері, кібербезпеки у фінансових технологіях.	

2.2. ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Пререквізитами вивчення даного предмету є: “Фінанси”, “Гроші і кредит”, “Банківська система” та інші дисципліни.

Постреквізитами вивчення даного предмету є: “Кібербезпека у фінансових технологіях”, “Банківський менеджмент”, “Фінансові інвестиції” тощо

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“Ризик-менеджмент у фінансовій сфері”

Спеціальність 072 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”
денна форма навчання

Змістові модулі (теми)	Кількість годин				
	Лекції	Семін./ практ заняття	Інд.- конс. робота під керівництвом викладача	СРС	Всього
МОДУЛЬ 1 «Концептуальні засади фінансового ризик-менеджменту» 2 залікові кредити (60 годин)					
Тема 1. Базисні засади ризик-менеджменту у фінансовій сфері	2	1		10	13
Тема 2. Якісний аналіз фінансових ризиків	2	1		10	13
Тема 3. Кількісний аналіз фінансових ризиків	2	2		12	16
Тема 4. Управління ризиком у фінансовій сфері	4	2	1	11	18
Форма контролю – модульна контрольна робота – 2 год.					
Всього по Модулю 1	10	6	1	43	60
МОДУЛЬ 2 «Методи та моделі управління ризиком у фінансовій сфері» 2 залікові кредити (60 годин)					
Тема 5. Система кількісних показників ступеню ризику	2	2		7	11
Тема 6. Диверсифікація як метод зниження ризику. Основи теорії портфеля цінних паперів	4	2		8	14
Тема 7. Ринкові моделі оцінювання систематичного ризику на фінансовому ринку	2	2		7	11
Тема 8. Ризик та надійність позичальників та боргових інструментів	2	2		7	11
Тема 9. Вартість, дохідність, час та ризик фінансових інвестицій.	2	4	1	6	13
Форма контролю – модульна контрольна робота – (1 год. за рахунок семінарського заняття)					
Всього по Модулю2	12	12	1	35	60
Форма підсумкового контролю – Диф залік					
Разом годин з курсу:	22	10/8	2	78	120

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“Ризик-менеджмент у фінансовій сфері”

Спеціальність 072 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”
заочна форма навчання

Змістові модулі (теми)	Кількість годин				
	Лекції	Сем та практ заняття	Інд.- конс. робота під керівництвом викладача	СРС	Всього
МОДУЛЬ 1 «Концептуальні засади фінансового ризик-менеджменту» 2 залікові кредити (60 годин)					
Тема 1. Базисні засади ризик-менеджменту у фінансовій сфері	1			12	13
Тема 2. Якісний аналіз фінансових ризиків				13	13
Тема 3. Кількісний аналіз фінансових ризиків		1		16	17
Тема 4. Управління ризиком у фінансовій сфері	1	1	1	14	18
Всього по Модулю 1	2	2	1	55	60
МОДУЛЬ 2 «Методи та моделі управління ризиком у фінансовій сфері» 2 залікові кредити (60 годин)					
Тема 5. Система кількісних показників ступеню ризику	1	1		11	13
Тема 6. Диверсифікація як метод зниження ризику. Основи теорії портфеля цінних паперів	1	1		11	13
Тема 7. Ринкові моделі оцінювання систематичного ризику на фінансовому ринку				11	11
Тема 8. Ризик та надійність позичальників та боргових інструментів				11	11
Тема 9. Вартість, дохідність, час та ризик фінансових інвестицій.			1	11	12
Форма контролю – модульна контрольна робота – (1 год. за рахунок семінарського заняття)					
Всього по Модулю 2	2	2	1	55	60
Форма підсумкового контролю – Диф залік					
Разом годин з курсу:	4	4	2	110	120

РЕЙТИНГ – ПЛАН

Денна форма навчання

Години	Тема	Форма заняття та заняття (лекція, семінар, лабораторна робота, практична робота, самостійна робота здобувача, контрольний захід, підсумкове тестування, індивідуальна робота)	Результати навчання	Вага оцінки кількість балів
2	T1. Базисні засади ризик-менеджменту у фінансовій сфері	Лекція		0
1	T1. Базисні засади ризик-менеджменту у фінансовій сфері	Семінар	ПР 09	3
2	T2. Якісний аналіз фінансових ризиків	Лекція		0
1	T2. Якісний аналіз фінансових ризиків	Семінар	ПР 11	3
2	T3. Кількісний аналіз фінансових ризиків	Лекція		0
2	T3. Кількісний аналіз фінансових ризиків	Семінар	ПР 11	3
4	T4. Управління ризиком у фінансовій сфері	Лекція		0
2	T4. Управління ризиком у фінансовій сфері	Семінар	ПР 12	3
	T1-4	Комплексне індивідуальне завдання	ПР 09 ПР 12	8
	T1-4	Проміжний модульний контроль		5
	Усього за модулем 1			25
	Модуль 2			
2	T5. Система кількісних показників ступеню ризику	Лекція		0
2	T5. Система кількісних показників ступеню ризику	Практичне заняття	ПР 09	3
4	T6. Диверсифікація як метод зниження ризику. Основи теорії портфеля цінних паперів	Лекція		0
2	T6. Диверсифікація як метод зниження ризику. Основи теорії портфеля цінних паперів	Практичне заняття	ПР 09	3
2	T7. Ринкові моделі оцінювання систематичного ризику	Лекція		

	на фінансовому ринку			
2	T7. Ринкові моделі оцінювання систематичного ризику на фінансовому ринку	Практичне заняття	ПР 12	3
2	T8. Ризик та надійність позичальників та боргових інструментів	Лекція		
2	T8. Ризик та надійність позичальників та боргових інструментів	Практичне заняття	ПР 09	3
2	T9. Вартість, дохідність, час та ризик фінансових інвестицій.	Лекція		
2	T9. Вартість, дохідність, час та ризик фінансових інвестицій	Семінар	ПР 12	3
	T5-9	Проміжний модульний контроль		5
		Комп'ютерне тестування		5
	Усього за модулем 2			25
	Всього за 2 модулями			50
	ПМК	Диференційований залік		50
	Всього			100

РЕЙТИНГ – ПЛАН

Заочна форма навчання

Години	Тема	Форма заняття та заняття (лекція, семінар, лабораторна, робота, практична робота, самостійна робота здобувача, контрольний захід, підсумкове тестування, індивідуальна робота)	Результати навчання	Вага оцінки кількість балів
1	T1. Базисні засади ризик-менеджменту у фінансовій сфері	Лекція		0
	T1. Базисні засади ризик-менеджменту у фінансовій сфері	Семінар	ПР 09	0
	T2. Якісний аналіз фінансових ризиків	Лекція		0
	T2. Якісний аналіз фінансових ризиків	Семінар	ПР 11	0
	T3. Кількісний аналіз фінансових ризиків	Лекція		0
1	T3. Кількісний аналіз фінансових ризиків	Семінар	ПР 11	5
1	T4. Управління ризиком	Лекція		0

	у фінансовій сфері			
1	T4. Управління ризиком у фінансовій сфері	Семінар	ПР 12	5
	T1-4	Комплексне індивідуальне завдання	ПР 09 ПР 12	15
2	Усього за модулем 1			25
	Модуль 2			
1	T5. Система кількісних показників ступеню ризику	Лекція		0
1	T5. Система кількісних показників ступеню ризику	Практичне заняття	ПР 09	5
1	T6. Диверсифікація як метод зниження ризику. Основи теорії портфеля цінних паперів	Лекція		0
1	T6. Диверсифікація як метод зниження ризику. Основи теорії портфеля цінних паперів	Практичне заняття	ПР 09	5
	T7. Ринкові моделі оцінювання систематичного ризику на фінансовому ринку	Лекція		0
	T7. Ринкові моделі оцінювання систематичного ризику на фінансовому ринку	Семінар	ПР 12	0
	T8. Ризик та надійність позичальників та боргових інструментів	Лекція		0
	T8. Ризик та надійність позичальників та боргових інструментів	Практичне заняття	ПР 09	0
	T9. Вартість, дохідність, час та ризик фінансових інвестицій.	Лекція		
	T9. Вартість, дохідність, час та ризик фінансових інвестицій	Семінар	ПР 12	0
	T5-9	Проміжний модульний контроль		10
		Комп'ютерне тестування		5
	Усього за модулем 2			25
	Всього за 2 модулями			50
	ПМК	Диференційований залік		50
	Всього			100

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1 «Концептуальні засади фінансового ризик-менеджменту»

Тема 1. Базисні засади ризик-менеджменту у фінансовій сфері

План лекційного заняття

1. Об'єкт, предмет, мета, завдання та структура курсу, об'єктивна необхідність управління ризиком.
2. Ризик як економічна категорія.
3. Об'єкт, суб'єкт, джерела ризику.
4. Концептуальні засади й аксіоматика ризик-менеджменту
5. Невизначеність та ризик: проблеми прийняття раціональних рішень.

План семінарського заняття

1. Об'єкт, предмет, мета, завдання та структура курсу.
2. Основні дефініції щодо фінансових ризиків.
3. Об'єкт, суб'єкт, джерела ризику.
4. Концептуальні засади й аксіоматика ризик-менеджменту
5. Невизначеність та ризик: проблеми прийняття раціональних рішень.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Вивчення лекційного матеріалу
2. Розгляд різних означень економічного ризику з основних та додаткових літературних джерел
3. Розгляд класифікації видів невизначеності.
4. Відповіді на питання самоконтролю з теми.

Перелік питань для самоконтролю

1. Сутність теорії ризиків (ризикології).
2. Застосування ризикології у економічній діяльності.
3. Взаємозв'язок теорії ризику з іншими дисциплінами.
4. Основні дефініції щодо економічного ризику.
5. Ризик як об'єктивно-суб'єктивна категорія.
6. Суб'єкти та об'єкти економічного ризику.
7. Джерела економічного ризику.
8. Основні дефініції щодо невизначеності.
9. Види ринкової невизначеності.
10. Основні 3 типи ставлення до ризику особи, яка приймає рішення

Рекомендовані літературні джерела:

Основна: [1, 3]

Допоміжна: [6, 11, 14]

Інформаційні ресурси Інтернет: [15, 18]

Міжнародні видання [24, 25]

Тема 2. Якісний аналіз фінансових ризиків

План лекційного заняття

1. Основні причини виникнення економічного ризику та принципи його аналізу.
2. Багатокрокова процедура аналізу ризику.
3. Аналіз чинників (джерел) ризику.
4. Принципи класифікації ризику. Види ризиків залежно від напрямів та сфер діяльності.

План семінарського заняття

1. Основні засади якісного аналізу ризику.
2. Багатокрокова процедура аналізу ризику.
3. Аналіз чинників (джерел) ризику.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Вивчення різних джерел ризику та основних загроз підприємницької діяльності.
3. Розгляд різних класифікацій економічного ризику з основних та додаткових літературних джерел.
4. Підготовка до лабораторного заняття

5. Відповіді на питання самоконтролю з теми

Перелік питань для самоконтролю

1. Класифікація фінансових ризиків відповідно до положень НБУ.
2. Класифікація фінансових ризиків відповідно до вимог Базельського комітету
3. Поняття систематичного та індивідуального ризику.
4. Макроекономічні ризики: аналіз та методи управління.
5. Мікроекономічні ризики: аналіз та методи управління.
6. Стратегічні ризики: аналіз та методи управління.
7. Політичний ризик в економічній діяльності: аналіз та методи управління.
8. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності: аналіз та методи управління.
9. Ризики, що пов'язані з прямими іноземними інвестиціями в Україну: аналіз та методи управління.
10. SWOT-аналіз ринкової позиції підприємства

Рекомендовані літературні джерела:

Основна: [1, 3, 4]

Допоміжна: [8, 9, 11, 12]

Інформаційні ресурси Інтернет: [15, 16, 18]

Міжнародні видання [24, 25, 26]

Тема 3. Кількісний аналіз фінансових ризиків

План лекційного заняття

1. Загальні підходи щодо кількісної оцінки ступеня ризику.
2. Статистична та не статистична (суб'єктивна) ймовірність.
3. Кількісний фінансовий аналіз господарського стану підприємства та прогнозування банкрутства позичальників.

План семінарського заняття

1. Загальні підходи щодо кількісної оцінки ступеня ризику.
2. Метод аналогій у кількісному оцінюванні ризику
3. Експертні підходи до кількісного оцінювання ризику
4. Імітаційне моделювання у кількісному оцінюванні ризику

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Вивчення лекційного матеріалу
2. Розгляд різних підходів до кількісного аналізу економічного ризику з основних та додаткових літературних джерел.
3. Відповіді на питання самоконтролю

Перелік питань для самоконтролю

1. Метод аналогій у кількісному оцінюванні ризику.
2. Імітаційне моделювання у кількісному оцінюванні ризику.
3. Експертні підходи до кількісного оцінювання ризику.
4. Аналіз чутливості у кількісному оцінюванні ризику.
5. Сценарно-ймовірнісні підходи у кількісному оцінюванні ризику.
6. Прогнозування банкрутства позичальників.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна: [1, 3, 4]

Допоміжна: [8, 9, 10, 12]

Інформаційні ресурси Інтернет: [15, 16, 18]

Міжнародні видання [24, 25, 26]

Тема 4. Управління ризиком у фінансовій сфері

План лекційного заняття

1. Узагальнений алгоритм процесу управління ризиком.
2. Зовнішні способи зниження ступеня ризику.
3. Внутрішні способи зниження (оптимізації) ступеня ризику.
4. Концепція застосування різних засобів оптимізації та управління ризиком.

План семінарського заняття

1. Складові процесу управління ризиком.
2. Методи оптимізації ризику.
3. Методи зниження ризику.
4. Методи передачі ризику.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Вивчення лекційного матеріалу
2. Розгляд різних підходів до управління економічним ризиком з основних та додаткових літературних джерел.
3. Підготовка до лабораторного заняття
4. Відповіді на питання самоконтролю

Перелік питань для самоконтролю

1. Основні етапи ризик-менеджменту та послідовність їх виконання.
2. Основні внутрішні та зовнішні засоби управління ризиком.
3. Основні методи зниження ризику.
4. Оптимізація ступеню ризику шляхом передачі ризиків.
5. Диверсифікація як метод зниження ризику.
6. Хеджування як метод зниження ризику.
7. Лімітування як метод зниження ризику.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна: [1, 3, 4]

Допоміжна [8, 9, 12]

Інформаційні ресурси Інтернет: [15, 16, 18]

Міжнародні видання [24, 25, 26]

Комплексне індивідуальне завдання «Ризик-менеджмент: кредитний аналіз та якісний аналіз ризику».

1. Відкриття проекту: підготовка інформаційної бази для аналізу ризиків на підприємстві (збір відповідних даних про діяльність підприємства).
2. Здійснення якісного аналізу ризиків відповідно до наданої на лекції схеми:
 - 2.1. Визначення суб'єкту та об'єкту ризику;
 - 2.2. Визначення джерел (чинників) специфічного ризику для підприємства;
 - 2.3. Визначення основних загроз ведення бізнесу в Україні та джерел системного ризику;
 - 2.4. Ідентифікація основних видів внутрішніх та зовнішніх ризиків для підприємства.
3. Проведення SWOT аналізу.
4. Розробка концептуальної моделі управління ризиком на підприємстві виходячи з результатів проведеного раніше якісного аналізу ризику та SWOT аналізу.
5. Розбудова плану заходів по запобіганню ризику та обґрунтування доцільності їх впровадження для обраного підприємства
6. Захист комплексного індивідуального завдання.

МОДУЛЬ 2 «Методи та моделі управління ризиком у фінансовій сфері»

Тема 5. Система кількісних показників ступеню ризику

План лекційного заняття

1. Кількісна міра ризику як сукупність показників.
2. Небажані події та інгредієнт економічного показника.
3. Вимірювання ризику в абсолютному вираженні.
4. Вимірювання ризику у відносному вираженні.

План практичного заняття

Практична (творча) робота №1 «Показники ефективності та ризику цінних паперів»

1. Підготовка інформаційної бази (база даних про котировки продажу цінних паперів п емітентів за Т періодів часу)
2. Введення вхідних даних у таблиці MS Excel.
3. Розрахунок показників дохідності та ризикованості по кожному цінному паперу.
4. Оформлення звіту з висновками щодо аналізу значень розрахованих показників
5. Захист виконаної лабораторної роботи

6.Збереження розроблених моделей та отриманих результатів розрахунків

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

- 1.Вивчення лекційного матеріалу
- 2.Підготовка до лабораторного заняття
- 3.Відповіді на питання самоконтролю

Перелік питань для самоконтролю

1. Класифікація показників ризику.
2. Абсолютні та відносні показники ризику.
3. Показники дисперсії та середньоквадратичного відхилення дохідності.
4. Показники семіваріації та семіквадратичного відхилення дохідності.
5. Співвідношення між ризиком та доходом. Відносні показники коефіцієнт варіації та коефіцієнт семіваріації

Рекомендовані літературні джерела:

Основна: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [6, 8]

Інформаційні ресурси Інтернет: [15, 16, 17, 18]

Міжнародні видання [24, 25, 27]

Тема 6. Диверсифікація як метод зниження ризику. Основи теорії портфеля цінних паперів

План лекційного заняття

1. Сутність диверсифікації.
2. Кореляція цінних паперів.
3. Структура та основні ринкові характеристики портфеля цінних паперів
4. Управління ПЦП

План практичного заняття

Практична (творча) робота №2 «Формування та аналіз оптимальних портфельів цінних паперів»

- 1.Відкриття збереженої інформаційної бази, та отриманих результатів розрахунків з попередньої лабораторної (творчої) роботи, у вигляді таблиці MS Excel.
- 2.Побудова оптимальних портфельів згідно основних інвестиційних стратегій на основі показників сподіваної норми прибутку та дисперсії прибутку цінних паперів
- 3.Оформлення звіту з висновками щодо аналізу отриманих результатів
- 4.Захист виконаної лабораторної роботи
- 5.Збереження розроблених моделей та отриманих результатів розрахунків.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

- 1.Вивчення лекційного матеріалу
- 2.Підготовка до лабораторного заняття
- 3.Відповіді на питання самоконтролю

Перелік питань для самоконтролю

1. Механізм диверсифікації на ринку цінних паперів.
2. Портфель цінних паперів та його структура.
3. Застосування кореляції дохідностей цінних паперів та ефект диверсифікації.
4. Норма прибутку (дохідність) ПЦП.
5. Ступінь ризику ПЦП.
6. Основні стратегії побудови ПЦП.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна: [1, 2, 3]

Допоміжна: [8, 9, 12]

Інформаційні ресурси Інтернет: [15, 16, 18]

Міжнародні видання [24, 25, 26]

Тема 7. Ринкові моделі оцінювання систематичного ризику на фінансовому ринку

План лекційного заняття

1. Ринкова дохідність акцій та фондові індекси
2. Модель оцінювання капітальних активів (CAPM)

3. Модель середньозваженої вартості капіталу (WACC)
4. Моделювання дохідності та ризикованості активів відповідно до теорії арбітражного ціноутворення.

План практичного заняття

1. Побудова моделі оцінювання систематичного ризику
2. Розрахунок β коефіцієнтів цінних паперів та побудова моделі оцінювання систематичного ризику
3. Оформлення звіту з висновками щодо аналізу отриманих результатів
4. Захист виконаної роботи

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Вивчення лекційного матеріалу
2. Підготовка до виконання лабораторних робіт
3. Відповіді на питання самоконтролю

Перелік питань для самоконтролю

1. Коефіцієнт чутливості „бета” як міра ринкового ризику цінних паперів.
2. Фондові індекси та їх використання при оцінюванні ризикованості та дохідності цінних паперів.
3. Сутність моделі оцінки капітальних активів (CAPM).
4. Сутність моделі середньозваженої вартості капіталу (WACC).
5. Сутність арбітражного ціноутворення на ринку капіталів.
6. Метод кумулятивної побудови ставки дохідності з урахуванням премій за ризику.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна: [1, 3]

Допоміжна: [6, 8, 9, 10]

Інформаційні ресурси Інтернет: [15, 16, 18, 19]

Міжнародні видання [24, 25, 26]

Тема 8. Ризик та надійність позичальників та боргових інструментів.

План лекційного заняття

1. Поняття дефолту та кредитного ризику
2. Концепція сподіваних збитків внаслідок дефолту
3. Основні компоненти ризику.
4. Кредитні рейтинги та надійність позичальників та боргових інструментів

План практичного заняття

Практична (творча) робота № 3 «Оцінювання сподіваних збитків і скоригованої на ризик дефолту дохідності та вартості за кредитно-інвестиційним портфелем»

1. Створення інформаційної бази для розрахунків, у вигляді таблиці MS Excel.
2. Оцінювання сподіваної величини кредитних втрат (сподіваних збитків), середньої сподіваної дохідності і номінальної сподіваної майбутньої вартості кредитно-інвестиційного портфеля за відомих імовірностей дефолтів та відшкодувань у випадку дефолтів
3. Оформлення звіту з висновками щодо аналізу отриманих результатів
4. Захист виконаної лабораторної роботи
5. Збереження розроблених моделей та отриманих результатів розрахунків.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Вивчення лекційного матеріалу
2. Підготовка до виконання лабораторної роботи
3. Відповіді на питання самоконтролю

Перелік питань для самоконтролю

1. Кредитний рейтинг як інтегральна оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості
2. Види кредитних рейтингів
3. Рейтингова шкала. особливості національної рейтингової шкали
5. Принципи рейтингового аналізу та публічні методики рейтингових агентств
6. Поняття дефолту за борговим зобов'язанням, статистика дефолтів.
7. Класи надійності позичальників та резервування під активні операції

Рекомендовані літературні джерела:

Основна: [1, 2, 3]

Допоміжна: [10, 11]

Інформаційні ресурси Інтернет: [15, 16, 18, 19]

Міжнародні видання [24, 25, 26, 27]

Тема 9. Вартість, дохідність, час та ризик фінансових інвестицій.

План лекційного заняття

1. Концепція вартості грошей у часі, ефект дисконтування та ризик невикористаних можливостей.
2. Моделювання ставок дохідності в часі. Номінальна та ефективна ставка дохідності.
3. Моделювання взаємозалежності ринкової вартості, дохідності та ризикованості цінних паперів.
4. Метод кумулятивної побудови та моделювання ставок дохідності з урахуванням премій за ризику.
5. Кредитні рейтинги, статистика дефолтів та її вплив на вартість та дохідність боргових зобов'язань.
6. Оцінка активів за ринковим підходом. Аналіз проспектів емісії та інвестиційних меморандумів. Технічний та фундаментальний аналіз фондового ринку.

План семінарського заняття

1. Визначення ефективних ставок дохідності залежно від строків, умов нарахування відсотків, комісій та інших умов.
2. Обчислення реальних ставок дохідності з урахуванням темпу інфляції.
3. Обчислення сподіваної дохідності та вартості фінансових активів з урахуванням кредитного ризику.

План індивідуально-консультаційної роботи

1. Визначення проблемних питань у засвоєнні дисципліни
2. Проведення консультацій з проблемних питань.
3. Проведення консультацій щодо змісту екзаменаційних білетів до Екзамену з дисципліни.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Вивчення лекційного матеріалу
2. Підготовка до виконання контрольної роботи
3. Підготовка проблемних питань з дисципліни для проведення індивідуально-консультаційної роботи.
4. Відповіді на питання самоконтролю

Перелік питань для самоконтролю

1. Вартість грошей у часі та ефект дисконтування.
2. Поняття простої та складної ставки дохідності.
3. Номінальна та ефективна ставка дохідності.
4. Врахування темпів інфляції у ставках дохідності.
5. Визначення безризикової ставки дохідності в Україні та світі.
6. Моделювання взаємозалежності ринкової вартості, дохідності та ризикованості цінних паперів.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна: [1, 3, 4]

Допоміжна: [6, 7, 8, 9, 10, 12]

Інформаційні ресурси Інтернет: [15, 16, 18, 19]

Міжнародні видання [24, 25, 26, 27]

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Максимальна кількість балів отримана здобувачем вищої освіти на семінарському занятті становить 5 балів.

Виконання самостійної роботи, як правило, оцінюється під час проведення семінарського / лабораторного / практичного заняття у вигляді опитування в тому числі за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання, повинен включати обов'язкове комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE (максимально до 5 балів).

Таблиця 4.1

Шкала оцінювання роботи здобувачів вищої освіти на семінарських (практичних) заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
3(5)	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
1 (2)	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Критерії оцінювання робіт для поточного контролю.

Формою проміжного поточного контролю є роботи, які проводяться у письмовій формі та кожна з яких оцінюється від 0 до 5 балів для студентів денної форми навчання та від 0 до 15 балів для студентів заочної форми навчання.

Таблиця 4.2

Критерії оцінювання завдань контрольних робіт

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі дав відповіді на всі питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовував свої думки та зробив узагальнені підсумки.	5 (15)
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який в основному розкрив зміст питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	3 (10)
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав фрагментарні відповіді на питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання.	1(5)
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на всі питання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні взагалі.	0

Критерії оцінювання індивідуальної роботи.

У робочій програмі зазначається назва індивідуального завдання, його обсяг, структура, коротка характеристика змісту і вимог до виконання та оцінювання

Індивідуальна робота здійснюється у формі реферату, презентації, проекту або інших формах описаних робочою програмою або методичною розробкою і оцінюється від 0 до 8 (15) балів.

Таблиця 4.3

Шкала оцінювання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти

Кількість балів	Критерії оцінювання
8 (15)	Послідовність, логічність написання роботи, а також підготовка презентації та, відповідно, його захист, а також виокремлення з різних джерел основних положень, які структурно об'єднанні, проаналізовані та узагальнені висновками.
4 (8)	Послідовність, логічність написання роботи, але без презентації.
0	Не написано роботу та не зроблено презентацію по ньому.

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та диференційованого заліку (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль у формі заліку.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку (табл.4.4):

Таблиця 4.4

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами й критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною Шкалою	
					Екзамени/ Диференційований залік	Залік
90-100	A	Відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	високий (творчий)	відмінно	Зараховано
80-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно	достатній (констр	добре	

			розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	уктив но- варіати вний)		
70-79	C	Добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.			
60-69	D	Задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	середні й (репро дуктив ний)	Задовіл ьно	
50-59	E	Достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.			
35-49	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низьки й (рецепт ивно- продук тивний)	незадо вільно	Не зарахо вано
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.			

Результати складання диференційованого заліку оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вносяться у відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крім «незадовільно» і «не зараховано»).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Перелік засобів оцінювання, які застосовуються при вивченні навчальної дисципліни:
диференційований залік.

тести;

комп'ютерне тестування на платформі MOODLE ДПУ;

реферати;

студентські презентації та виступи на семінарах;

розрахункові роботи;

завдання на лабораторному обладнанні;

аналіз конкретних навчальних ситуацій (case study).

6. ФОРМИ ТА ПИТАННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО МОДУЛЯ 1

1. Сутність теорії ризиків (ризикології). Об'єктивна необхідність застосування ризик-менеджменту у фінансовій сфері.
2. Поняття економічного ризику. Ризик як об'єктивно-суб'єктивна економічна категорія.
3. Суб'єкти та об'єкти економічного ризику.
4. Джерела економічного ризику. Основні загрози ведення бізнесу в Україні.
5. Прийняття раціональних рішень в умовах ринкової невизначеності. Види невизначеності.
6. Сприйняття ризику особою, яка приймає рішення. 3 типи ставлення до ризику.
7. Толерантність до ризику та апетит до ризику. Градація інвестиційних стратегій в залежності від «апетиту до ризику».
8. Ризик як невід'ємна частина підприємницької діяльності. Поняття ризику невикористаних можливостей.
9. Поняття надійності капіталовкладень та ризикованості фінансової операції.
10. Принципи аналізу інвестиційного потенціалу об'єкту капіталовкладень. Зовнішні та внутрішні джерела інвестиційного ризику.
11. Принципи класифікації економічних ризиків.
12. Класифікація фінансових ризиків відповідно до чинних нормативних актів НБУ.
13. Поняття систематичного та індивідуального ризику.
14. Поняття валютного ризику та методи його аналізу.
15. Макроекономічні ризики: аналіз та методи управління.
16. Мікроекономічні ризики: аналіз та методи управління.
17. Стратегічні ризики: аналіз та методи управління.
18. Політичний ризик в економічній діяльності: аналіз та методи управління.
19. Банківські ризики: класифікація, аналіз та методи управління.
20. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності: аналіз та методи управління.
21. Ризики, що пов'язані з прямими іноземними інвестиціями в Україну: аналіз та методи управління.
22. Галузевий аналіз та SWOT-аналіз ринкової позиції підприємств з позицій зовнішнього інвестора.
23. Взаємозв'язок ліквідності та норми дохідності. Сутність ризику недостатньої ліквідності активів.
24. Ризик знецінення коштів (інфляційний ризик).
25. Поняття ринкових ризиків та принципи їх вимірювання. Волатильність ринкових активів.
26. Поняття операційних ризиків та принципи їх вимірювання.
27. Поняття комплаєнс ризиків та комплаєнс інцидентів. Фінансовий моніторинг операцій.
28. Кредитний ризик (ризик дефолту). Поняття дефолту за борговими зобов'язаннями.
29. Загальні підходи щодо кількісної оцінки ступеня ризику.
30. Вимірювання ризику величиною сподіваних збитків.
31. Вимірювання ризику ймовірністю настання небажаної події.
32. Метод аналогій у кількісному оцінюванні ризику.
33. Імітаційне моделювання у кількісному оцінюванні ризику.
34. Експертні підходи до кількісного оцінювання ризику.
35. Аналіз чутливості у кількісному оцінюванні ризику.
36. Метод дерева рішень та сценарно-ймовірнісні підходи у кількісному оцінюванні ризику.
37. Ризик та елементи теорії корисності. Застосування теорії корисності в кількісному аналізі ефективності інвестування з позицій ризику та дохідності.
38. Поняття лотереї, сподіваної корисності, детермінованого еквіваленту лотереї та їх застосування у кількісному оцінюванні ризику.
39. Теоретико-ігровий підхід до моделювання ризикових ситуацій в економіці. Види теоретико-ігрових моделей, типи ігор та прийняття раціональних інвестиційних рішень в умовах невизначеності.
40. Основні етапи ризик-менеджменту. Узагальнена блок-схема процесу управління ризиком.
41. Підходи до управління ризиками. Методи оптимізації ступеня ризику.

42. Ризик-менеджмент: основні методи зниження (оптимізації) фінансових ризиків.
43. Ризик-менеджмент у малому бізнесі (можливо на прикладах певних підприємств або по конкретних сферах діяльності).
44. Ризик-менеджмент у великому бізнесі (можливо на прикладах певних підприємств або по конкретних сферах діяльності).
45. Ризик-менеджмент у банківській діяльності.
46. Урахування ризику в проектному фінансуванні та бізнес-плануванні інвестиційних проектів.
47. Диверсифікація як метод зниження ризику.
48. Хеджування як метод зниження ризику.
49. Внутрішні способи обмеження ступеню ризику.
50. Зовнішні способи обмеження ступеню ризику.
51. Лімітування як один із основних способів зниження ступеня ризику фінансових операцій.
52. Резервування як один із основних способів зниження ступеня ризику фінансових операцій.
53. Основні зони ризику збитків. Визначення граничних (нормативних) значень щодо зон збитків.
54. Картографування ризиків для прийняття рішень у ризик-менеджменті
55. Моніторинг та контроль за ризиками у фінансових операціях
56. Прийняття рішень у ризик-менеджменті на основі сукупності (системи) показників.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО МОДУЛЯ 2

1. Кількісні показники волатильності (мінливості, варіативності) в оцінюванні фінансових ризиків.
2. Кількісний аналіз ринкових ризиків. Показники дисперсії та середньоквадратичного відхилення дохідності.
3. Кількісний аналіз ринкових ризиків. Класичні показники варіативності та альтернативні показники, що вимірюють лише небажані відхилення від сподіваної величини.
4. Кількісний аналіз ринкових ризиків. Показники семіваріації та семіквадратичного відхилення дохідності.
5. Кількісний аналіз ринкових ризиків в абсолютному вираженні.
6. Кількісний аналіз ринкових ризиків у відносному вираженні.
7. Ефект диверсифікації. Застосування теорії портфеля цінних паперів (ПЦП) на фінансовому ринку.
8. Поняття структури ПЦП. Суть оптимізації структури ПЦП.
9. Норма прибутку (дохідність) ПЦП.
10. Ступінь ризику ПЦП.
11. Кореляція та коваріація дохідностей цінних паперів та її застосування при побудові ПЦП.
12. Коефіцієнт кореляції дохідностей цінних паперів та інтерпретація його значень.
13. Основні кількісні характеристики для портфеля з двох видів цінних паперів.
14. Основні кількісні характеристики для портфеля з багатьох видів цінних паперів.
15. Основні стратегії побудови портфеля цінних паперів та їх градація в аспекті дохідності та ризику.
16. Пошук оптимальної структури ПЦП за стратегією збереження капіталу (консервативна стратегія).
17. Пошук оптимальної структури ПЦП за стратегією одержання фіксованого прибутку (збалансована стратегія).
18. Пошук оптимальної структури ПЦП за стратегією приросту капіталу (агресивна стратегія).
19. Оптимізаційна задача формування ПЦП за умов включення безризикових цінних паперів.
20. Конфліктність цілей максимізації прибутку та мінімізації ризику. Поняття «виродженого» ПЦП.
21. Взаємозв'язок між ризиком та дохідністю фінансової операції. Поняття мінімально привабливої ставки дохідності (MARR) для інвестора з урахуванням ризику та поняття премії за ризик.
22. Коефіцієнт чутливості „бета” як міра ринкового ризику цінних паперів.

23. Оцінювання стану фондового ринку за допомогою фондових індексів. Середньоринкова дохідність та ризикованість цінних паперів.
24. Сутність моделі оцінки капітальних активів (CAPM).
25. Сутність моделі середньозваженої вартості капіталу (WACC).
26. Теорія арбітражного ціноутворення на ринку капіталів. Моделювання впливу фундаментальних чинників.
27. Метод кумулятивної побудови ставки дисконтування. Визначення безризикової ставки дохідності та премій за ризику в Україні та світі.
28. Вплив кредитного ризику на дохідність боргових цінних паперів. Обіцяна та сподівана дохідність до погашення.
29. Моделювання вартості та дохідності фінансових інструментів з урахуванням кредитних ризиків. Визначення ймовірності дефолту, величини очікуваних кредитних втрат та експозиції під ризиком дефолту.
30. Поняття кредитного рейтингу та його види. Взаємозв'язок між рівнем кредитного рейтингу та премією за ризик.
31. Рейтингова шкала та статистика дефолтів. Взаємозв'язок між рівнем кредитного рейтингу та ймовірностями дефолтів.
32. Принципи рейтингового аналізу та публічні методики рейтингових агентств
33. Кількісний фінансовий аналіз господарського стану підприємства та прогнозування банкрутства позичальників.
34. Моделі кредитного скорінгу та оцінювання надійності (кредитоспроможності) позичальників.
35. Класи надійності позичальників та резервування під активні операції
36. Концепція вартості грошей в часі та ефект дисконтування.
37. Моделювання ставок дохідності за певні періоди часу. Поняття простої та складної ставки дохідності.
38. Врахування реінвестування коштів та капіталізації відсотків. Номінальна та ефективна ставка дохідності.
39. Врахування темпів інфляції у ставках дохідності. Номінальна та реальна ставка дохідності.
40. Вибір необхідної ставки дохідності для капіталовкладень за методом ринкових аналогів. Градація фінансових інвестицій за ступенем ризику.
41. Моделювання взаємозалежності ринкової вартості, дохідності та ризикованості цінних паперів.
42. Поняття ринкової капіталізації та експертна оцінка ринкової вартості бізнесу.
43. Аналіз проспектів емісій та інвестиційних меморандумів в аспекті дохідності та ризику.
44. Технічний та фундаментальний аналіз фінансового ринку: оцінювання дохідності та ризикованості фінансових інвестицій.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Основні дефініції щодо фінансових ризиків.
2. Об'єкт, суб'єкт, джерела ризику.
3. Концептуальні засади й аксіоматика ризик-менеджменту
4. Невизначеність та ризик: проблеми прийняття раціональних рішень.
5. Основні засади якісного аналізу ризику.
6. Багатокрокова процедура аналізу ризику.
7. Аналіз чинників (джерел) ризику.
8. Загальні підходи щодо кількісної оцінки ступеня ризику.
9. Метод аналогій у кількісному оцінюванні ризику
10. Експертні підходи до кількісного оцінювання ризику
11. Імітаційне моделювання у кількісному оцінюванні ризику
12. Класифікація фінансових ризиків відповідно до чинних нормативних актів НБУ.
13. Поняття систематичного та індивідуального ризику.
14. Поняття валютного ризику та методи його аналізу.
15. Макроекономічні ризики: аналіз та методи управління.
16. Мікроекономічні ризики: аналіз та методи управління.

17. Стратегічні ризики: аналіз та методи управління.
18. Політичний ризик в економічній діяльності: аналіз та методи управління.
19. Банківські ризики: класифікація, аналіз та методи управління.
20. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності: аналіз та методи управління.
21. Ризики, що пов'язані з прямими іноземними інвестиціями в Україну: аналіз та методи управління.
22. Галузевий аналіз та SWOT-аналіз ринкової позиції підприємств з позицій зовнішнього інвестора.
23. Взаємозв'язок ліквідності та норми дохідності. Сутність ризику недостатньої ліквідності активів.
24. Ризик знецінення коштів (інфляційний ризик).
25. Поняття ринкових ризиків та принципи їх вимірювання. Волатильність ринкових активів.
26. Поняття операційних ризиків та принципи їх вимірювання.
27. Поняття комплаєнс ризиків та комплаєнс інцидентів. Фінансовий моніторинг операцій.
28. Кредитний ризик (ризик дефолту). Поняття дефолту за борговими зобов'язаннями.
29. Загальні підходи щодо кількісної оцінки ступеня ризику.
30. Вимірювання ризику величиною сподіваних збитків.
31. Вимірювання ризику ймовірністю настання небажаної події.
32. Метод аналогій у кількісному оцінюванні ризику.
33. Імітаційне моделювання у кількісному оцінюванні ризику.
34. Експертні підходи до кількісного оцінювання ризику.
35. Аналіз чутливості у кількісному оцінюванні ризику.
36. Поняття структури ПЦП. Суть оптимізації структури ПЦП.
37. Норма прибутку (дохідність) ПЦП.
38. Ступінь ризику ПЦП.
39. Кореляція та коваріація дохідностей цінних паперів та її застосування при побудові ПЦП.
40. Коефіцієнт кореляції дохідностей цінних паперів та інтерпретація його значень.
41. Основні кількісні характеристики для портфеля з двох видів цінних паперів.
42. Основні кількісні характеристики для портфеля з багатьох видів цінних паперів.
43. Основні стратегії побудови портфеля цінних паперів та їх градація в аспекті дохідності та ризику.
44. Пошук оптимальної структури ПЦП за стратегією збереження капіталу (консервативна стратегія).
45. Пошук оптимальної структури ПЦП за стратегією одержання фіксованого прибутку (збалансована стратегія).
46. Пошук оптимальної структури ПЦП за стратегією приросту капіталу (агресивна стратегія).
47. Оптимізаційна задача формування ПЦП за умов включення безризикових цінних паперів.
48. Конфліктність цілей максимізації прибутку та мінімізації ризику. Поняття «виродженого» ПЦП.
49. Взаємозв'язок між ризиком та дохідністю фінансової операції. Поняття мінімально привабливої ставки дохідності (MARR) для інвестора з урахуванням ризику та поняття премії за ризик.
50. Коефіцієнт чутливості „бета” як міра ринкового ризику цінних паперів.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Долінський Л.Б. Кредитно-інвестиційна діяльність банківських установ: теорія, методологія, практика: монографія. – Чернігів: ЧНТУ, 2019. – 390 с.
2. Долінський Л.Б. Оцінювання та управління кредитним ризиком боргових зобов'язань: монографія. – Київ : КНЕУ, 2017. – 552 с.
3. Вітлінський В. В. Ризик-менеджмент з використанням MS Excel: навч. посіб. / В. В. Вітлінський, Ю. В. Ігнатова, Н. В. Даценко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана", Ф-т інформ. систем і технологій, кафедра екон.-математич. моделювання. Електрон. текстові дані. Київ : КНЕУ, 2017. 203 с.
4. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками. Вінниця: ДонНУ, 2020. 256 с.
5. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова правління НБУ від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

Допоміжна:

6. Дронь М. А. Облік і управління фінансовими ризиками банку в умовах економічної нестабільності. Наукові та прикладні аспекти обліково-аналітичного забезпечення ризик-орієнтованого управління : колективна монографія / Під заг. ред В. В. Бобиля. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2021. – С. 31–59.
7. Долінський Л.Б. Кредитно-інвестиційна діяльність банківських установ: сутність та особливості здійснення в Україні // Інфраструктура ринку. 2018. № 18. С. 433-438.
8. Долінський Л.Б., Забаштанський М.М. Фінансові важелі активізації кредитно-інвестиційної діяльності банківських установ в Україні // Проблеми і перспективи економіки та управління – 2019. - №3 (19). – с. 321-329.
9. Долінський Л.Б., Лаговський В.В., Корчінський В.В. Особливості кредитно-інвестиційної діяльності на фінансовому ринку України // Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування: науковий фаховий журнал – Ірпінь: УДФСУ, 2020. – Випуск 4. – с.74-87.
10. Панченко К. С. Оцінка та управління ринковим ризиком комерційного банку / К. С. Панченко. – Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 5. – С. 45– 48.
11. Пернарівський О.В., Пернарівська О.О. Методи оцінювання ризиків у банківській діяльності. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 6 (17). С. 828—833.
12. Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. / С. Г. Шклярук. — Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494 с.
13. Шульга Н.П. Інтегрована система управління ризиками банку: монографія / за заг. ред. Н.П. Шульги. Київ : КНТЕУ, 2018. 440 с.
14. Шишкіна О. Термінологічні проблеми пізнання природи фінансового ризику / О. Шишкіна. – Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2019. – № 1 (17). – С. 253–264.

Інформаційні ресурси ІНТЕРНЕТ:

15. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua>.
16. Офіційний сайт Верховної ради України, база «все законодавство України» URL: zakon.rada.gov.ua
17. Офіційний сайт НБУ: URL: bank.gov.ua
18. Офіційний сайт Мінфіну України: URL: mof.gov.ua
19. The European Bank Reconstruction and Development. URL: <http://www.ebrd.com>.
20. The European Central Bank. URL: <http://www.ecb.int>.
21. The International Monetary Fund (IMF). URL: <http://www.imf.org>.
22. The World Bank. URL: <http://worldbank.org>.
23. The World Economic Forum. URL: www.weforum.org.

Міжнародні видання:

24. Altman EI (2018) A fifty-year retrospective on credit risk models, the Altman Z-score family of models, and their applications to financial markets and managerial strategies. *J Credit Risk* 14(4):1–34
25. Polizzi S, Scannella E (2020) An empirical investigation into market risk disclosure: Is there room to improve for Italian banks? *J Financ Regul Compl* 28(3):465–483
26. Sharma A, Theresa L, Mhatre J, Sajid M (2019) Application of altman Z-Score to RBI defaulters: Indian case. *Asian J Res Bus Econ Manag* 9(4):1–11
27. Thakor AV (2018) Post-crisis regulatory reform in banking: Address insolvency risk, not illiquidity! *J Financ Stab* 37(1):107–111

РЕЦЕНЗІЯ

на робочу програму навчальної дисципліни
«Ризик-менеджмент у фінансовій сфері»
для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
освітньо-професійна програма “Фінансові технології”

Робоча програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» містить теми, які розташовані в логічній послідовності та розкривають зміст та інструментарій управління ризиками у фінансовій сфері.

У робочій програмі навчальної дисципліни наведено опис структури дисципліни за модульною системою; теми лекційних та семінарських (практичних) занять; питання для підготовки до практичних занять та для самостійного опрацювання; індивідуальні завдання; перелік питань для поточного та семестрового контролю знань; форми та методи оцінювання; розподіл балів; рекомендовану літературу.

Тематика, зміст та погодинна структура семінарських та практичних занять здатна забезпечити набуття студентами належних знань та практичних навичок щодо управління ризиками у фінансовій сфері.

В цілому робоча програма з курсу «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» відповідає встановленим вимогам і може бути використана при організації навчального процесу.

Рецензент
к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних
фінансів ДПУ

Тетяна КОЛЯДА

РЕЦЕНЗІЯ

на робочу програму навчальної дисципліни
«Ризик-менеджмент у фінансовій сфері»
для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
освітньо-професійна програма “Фінансові технології”

Структура курсу передбачає вивчення двох змістовних модулів, в яких розглядаються базисні засади управління ризиками у фінансовій сфері, підходи до їх кількісного вимірювання, а також способи їх зниження та врахування у прийнятті управлінських рішень.

Робоча програма дисципліни «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» логічно структурована, містить розгорнутий перелік питань, що вивчаються під час лекційних та семінарських занять, питань та завдань для самостійного опрацювання та індивідуальної роботи, контролю знань студентів. До кожного структурного елемента робочої програми визначено перелік рекомендованої літератури, присвяченої основним аспектам управління ризиками у фінансовій сфері.

На підставі викладеного вважаю, що рецензована робоча програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» відповідає встановленим вимогам щодо забезпечення навчального процесу у вищих навчальних закладах України, ґрунтується на широкій джерельній базі вітчизняних та зарубіжних дослідників, впроваджує новітні підходи до вивчення методів управління ризиками у фінансовій сфері, тому рекомендується до використання в навчальному процесі.

Рецензент:

к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків та технологій

Людмила ДІДЕНКО